

დავალებები №1-45-ის პასუხები:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
ა	x	x				x							x		x							x		x	
ბ							x		x					x							x				x
გ								x		x		x													
დ					x						x					x	x	x						x	
ე			x	x																x	x				

	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45
ა			x			x														
ბ				x	x			x								x				
გ		x					x			x			x	x					x	
დ											x							x		x
ე	x								x			x			x		x			

დავალებები №1-45-ის შეფასების სქემა:

ყოველი დავალების სწორი პასუხი ფასდება 1 ქულით,
 ხოლო მცდარი პასუხი – 0 ქულით.

46. (5 ქულა) შეუსაბამეთ ციფრებით დანომრილ სიდიდეებს ასოებით დანომრილი SI სისტემის ძირითადი ერთეულებით გამოსახული განზომილებები. პასუხების ფურცელზე ცხრილის სათანადო უჯრებში დასვით ნიშანი X.

1. ძაბვა
2. k კულონის მუდმივა
3. ელექტრული ტევადობა
4. წინაღობა
5. მაგნიტური ინდუქცია
6. ინდუქციურობა

- ა. $\text{კგ}\cdot\text{მ}^2 / (\text{ა}^2\cdot\text{წმ}^3)$
- ბ. $\text{კგ} / (\text{ა}\cdot\text{წმ}^2)$
- გ. $\text{კგ}\cdot\text{მ}^2 / (\text{ა}^2\cdot\text{წმ}^2)$
- დ. $\text{კგ}\cdot\text{მ}^2 / (\text{ა}\cdot\text{წმ}^3)$
- ე. $\text{კგ}\cdot\text{მ}^3 / (\text{ა}^2\cdot\text{წმ}^4)$
- ვ. $\text{კგ}\cdot\text{მ}^2 / (\text{ა}\cdot\text{წმ}^2)$
- ზ. $\text{ა}^2\cdot\text{წმ}^4 / (\text{კგ}\cdot\text{მ}^2)$

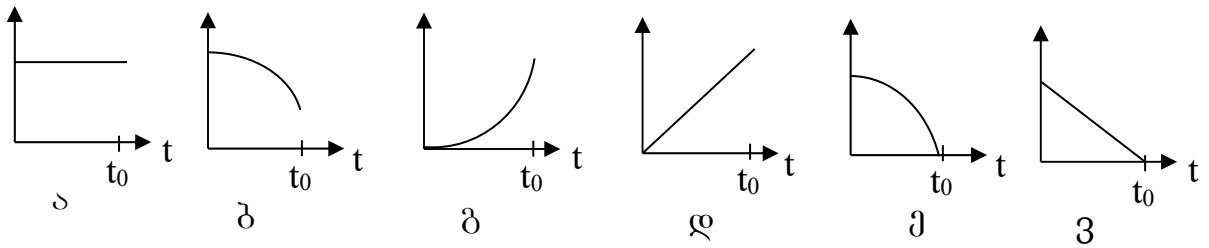
	1	2	3	4	5	6
ა				x		
ბ					x	
გ						x
დ	x					
ე		x				
ვ						
ზ			x			

მიღებული ქულა უდრის სწორი სვეტების რიცხვს მინუს ერთი. სწორი სვეტები ისეთია, როგორც მოყვანილ ცხრილშია. განსხვავებული სვეტები მცდარია.

(მაქს. 5 ქულა)

47. (5 ქულა) არაგლუვ ზედაპირიანი დახრილი სიბრტყის წვეროდან სხეული იწყებს სრიალს უსაწყისო სიჩქარით და t_0 მომენტში აღწევს ფუძეს. ნულოვანი დონე დახრილი სიბრტყის ფუძეა. შეუსაბამეთ ჩამოთვლილ ფიზიკურ სიდიდეებს მათი t დროზე დამოკიდებულებების თვისებრივი გრაფიკები. პასუხების ფურცელზე ცხრილის სათანადო უჯრებში დასვით ნიშანი X.

1. სიჩქარის მოდული	2. აჩქარების მოდული	3. გავლილი მანძილი
4. კინეტიკური ენერგია	5. პოტენციალური ენერგია	6. სრული მექანიკური ენერგია

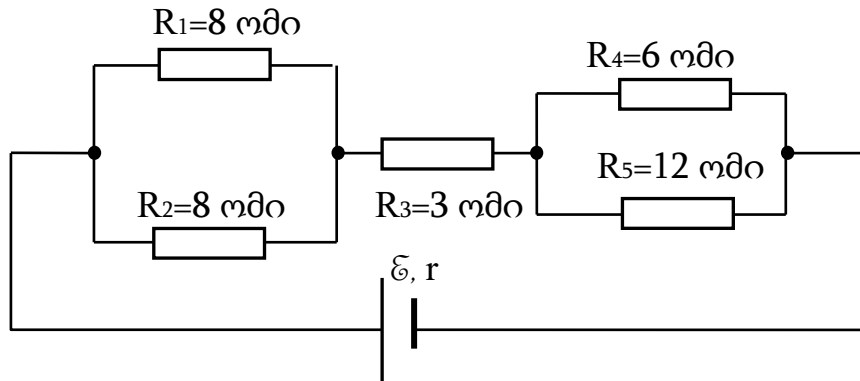
	1	2	3	4	5	6
ა		x				
ბ						x
გ			x	x		
დ	x					
ე					x	
ვ						

მიღებული ქულა უდრის სწორი სვეტების რიცხვს მინუს ერთი. სწორი სვეტები ისეთია, როგორც მოყვანილ ცხრილშია. განსხვავებული სვეტები მცდარია.

(მაქს. 5 ქულა)

48. (5 ქულა) ნახატზე გამოსახულ სქემაში დენის წყაროს ემ ძალაა $\mathcal{E} = 36$ ვ, ხოლო შიგა წინაღობაა $r=1$ ომი. განსაზღვრეთ:

- 1) გარე წრედის წინაღობა;
- 2) დენის წყაროში გამავალი დენის ძალა;
- 3) R_1 წინაღობაში გამოყოფილი სიმძლავრე;
- 4) დენის ძალა R_5 წინაღობაში;
- 5) დენის წყაროს მუშაობა 1 წმ-ში.

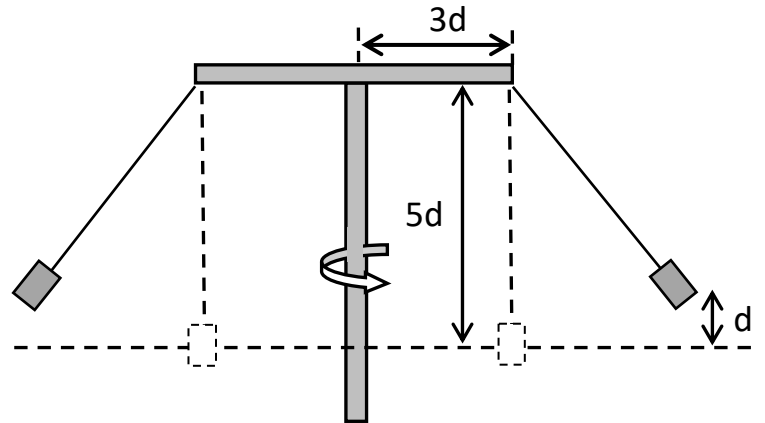

ამოხსნა:

- 1) $R' = \frac{8 \text{ ომი}}{2} = 4 \text{ ომი}$. $\frac{1}{R''} = \frac{1}{R_4} + \frac{1}{R_5} \Rightarrow R'' = 4 \text{ ომი}$, $R = R' + R_3 + R'' = 11 \text{ ომი}$ (1 ქულა)
- 2) $I = \mathcal{E} / (R + r) = 3 \text{ ა}$ (1 ქულა)
- 3) R_1 წინაღობაში დენის ძალაა $I_1 = I/2 = 1,5 \text{ ა}$. $P_1 = I_1^2 R_1 = 18 \text{ ვტ}$ (1 ქულა)
- 4) $I_4 / I_5 = R_5 / R_4 = 2$, $I_4 + I_5 = I \Rightarrow I_5 = 1 \text{ ა}$ (1 ქულა)
- 5) $A = I \mathcal{E} t = 108 \text{ ჯ}$ (1 ქულა)

49. (5 ქულა) ნახატზე გამოსახული კარუსელის ბრუნვისას სკამი საწყისი დონიდან ავიდა d სიმაღლეზე. თავისუფალი ვარდნის აჩქარებაა g . ჯაჭვების მასა უგულებელყავით. განსაზღვრეთ:

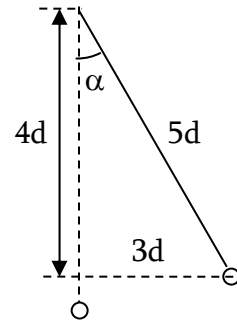
- 1) ჯაჭვების ვერტიკალიდან გადახრის კუთხის ტანგენსი;
- 2) რა რადიუსის წრეწირზე მოძრაობს სკამი;
- 3) სკამის ცენტრისკენული აჩქარება;
- 4) კარუსელის ბრუნვის კუთხური სიჩქარე.

ამოხსნა:

1) $\text{tg}\alpha = 3d/4d = 3/4$ (იხ. ნახ. 1)

(1 ქულა)

ნახ. 1

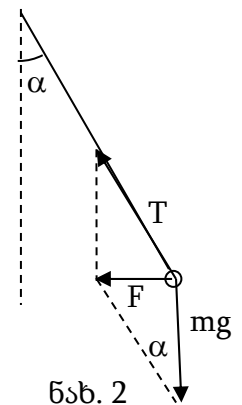
2) $R = 3d + 3d = 6d$ (1 ქულა)

3) აჩქარება მიმართულია ჰორიზონტალურად, ამიტომ სკამზე მოქმედი T დრეკადობის ძალის და mg სიმძიმის ძალის F ტოლქმედიც ჰორიზონტალურადაა მიმართული. ამიტომ

$F = mgtg\alpha$ (იხ. ნახ. 2) (1 ქულა)

$a = F/m = g \text{tg}\alpha = \frac{3}{4}g$ (1 ქულა)

4) $a = \omega^2 R \Rightarrow \omega = \sqrt{a/R} = \sqrt{g/8d}$ (1 ქულა)

ნახ. 2

50. (5 ქულა) ეკრანიდან 90 სმ მანძილზე მოთავსებულია ეკრანის პარალელური სანთელი. 20 სმ ფოკუსური მანძილის მქონე შემკრები ლინზა, რომელიც საწყის მომენტში ეკრანთანაა, მოძრაობს სანთლისაკენ თანაბრად 2 მმ/წმ სიჩქარით. ლინზა ეკრანის პარალელურია. სანთლის ალის სიმაღლეა 2 სმ.

- 1) რისი ტოლია ლინზის ოპტიკური ძალა?
- 2) რა დროის შემდეგ მიიღება პირველად ეკრანზე ალის მკვეთრი გამოსახულება?
- 3) რა სიმაღლის იქნება ალის გამოსახულება ამ მომენტში?
- 4) რა დროის შემდეგ მიიღება მეორედ ეკრანზე ალის მკვეთრი გამოსახულება?
- 5) რა სიმაღლის იქნება ალის გამოსახულება ამ მომენტში?

ამოხსნა:

1) $D=1/F=1/0,2 \text{ მ}=5 \text{ დპტრ}$

2) $\frac{1}{F} = \frac{1}{d} + \frac{1}{f}$, $d + f = L$, $F = 20 \text{ სმ}$, $L = 90 \text{ სმ} \Rightarrow f^2 - 90f + 1800 = 0 \Rightarrow$
 $\Rightarrow f_1 = 30 \text{ სმ}, f_2 = 60 \text{ სმ}. \quad t_1 = f_1/v = 150 \text{ წმ}$

3) $\frac{H_1}{h} = \frac{f_1}{L-f_1}$, სადაც $h = 2 \text{ სმ} \Rightarrow H_1 = 1 \text{ სმ}$

4) $t_2 = f_2/v = 300 \text{ წმ}$

5) $\frac{H_2}{h} = \frac{f_2}{L-f_2} \Rightarrow H_2 = 4 \text{ სმ}$

შეფასება:

ნაპოვნია ოპტიკური ძალის სწორი მნიშვნელობა - **1 ქულა**

მოყვანილია $\frac{1}{F} = \frac{1}{d} + \frac{1}{f}$, $d + f = L$ ფორმულები - **1 ქულა**

მიღებულია კვადრატული განტოლება f-თვის ან d-თვის - **1 ქულა**

გამოყენებულია $t = f/v$ ფორმულა (მკაფიოდ ჩანს, რომ f ლინზიდან გამოსახულებამდე მანძილია) - **1 ქულა**

გამოყენებულია $\frac{H}{h} = \frac{f}{L-f}$ ფორმულა - **1 ქულა**

რიცხვით გამოთვლებსა და ერთეულებში შეცდომებისათვის აკლდება **1 ქულა**

51. (5 ქულა) უძრავი პროტონი და α ნაწილაკი აჩქარდნენ ტოლი პოტენციალთა სხვაობის ელექტრულ ველებში და შეიჭრნენ ერთნაირ ერთგვაროვან მაგნიტურ ველებში ძალწირების მართობულად. α ნაწილაკს აქვს პროტონზე ოთხჯერ მეტი მასა და ორჯერ მეტი მუხტი. სიმძიმის ძალა უგულებელყავით და განსაზღვრეთ:

1) ნაწილაკების აჩქარებისას ელექტრული ველის შესრულებული მუშაობების შეფარდება A_α/A_p ;

2) ელექტრული ველის გარბენისას ნაწილაკების მიერ შეძენილი სიჩქარეების მოდულების შეფარდება v_α/v_p ;

3) მაგნიტურ ველში ნაწილაკებზე მოქმედი ძალების შეფარდება F_α/F_p ;

4) მაგნიტურ ველში ნაწილაკების მიერ შემოწერილი წრეწირების რადიუსების შეფარდება R_α/R_p ;

5) მაგნიტურ ველში ნაწილაკების ბრუნვის პერიოდების შეფარდება T_α/T_p .

ამოხსნა:

$$1) A_\alpha = q_\alpha U, \quad A_p = q_p U \Rightarrow A_\alpha / A_p = q_\alpha / q_p = 2 \quad (1 \text{ ქულა})$$

$$2) \frac{m_\alpha v_\alpha^2}{2} = A_\alpha, \quad \frac{m_p v_p^2}{2} = A_p \Rightarrow \frac{v_\alpha}{v_p} = \sqrt{\frac{A_\alpha m_p}{A_p m_\alpha}} = \frac{\sqrt{2}}{2} \quad (1 \text{ ქულა})$$

$$3) F_\alpha = q_\alpha v_\alpha B, \quad F_p = q_p v_p B \Rightarrow F_\alpha / F_p = q_\alpha v_\alpha / q_p v_p = \sqrt{2} \quad (1 \text{ ქულა})$$

$$4) q_\alpha v_\alpha B = \frac{m_\alpha v_\alpha^2}{R_\alpha} \Rightarrow R_\alpha = \frac{m_\alpha v_\alpha}{q_\alpha B} \quad \text{ანალოგიურად } R_p = \frac{m_p v_p}{q_p B}.$$

$$\frac{R_\alpha}{R_p} = \frac{m_\alpha v_\alpha q_p}{m_p v_p q_\alpha} = \sqrt{2} \quad (1 \text{ ქულა})$$

$$5) T_\alpha = \frac{2\pi R_\alpha}{v_\alpha}, \quad T_p = \frac{2\pi R_p}{v_p} \Rightarrow \frac{T_\alpha}{T_p} = \frac{R_\alpha v_p}{R_p v_\alpha} = 2 \quad (1 \text{ ქულა})$$